

**VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA,
MARIBOR**

DIPLOMSKO DELO

**RAZLIKE V SOFINANCIRANJU PREHRANE
MARIBORSKIH OSNOVNOŠOLCEV V ČASU**

od leta 2004 do leta 2008

Kandidatka: Sandra Lešnik

Študentka študija ob delu

Številka indeksa: 11190122534

Program: računovodja

Mentorica: dr. Vlasta Črčinovič Krofič

Maribor, marec 2010

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Sandra Lešnik, št. indeksa 11190122534, sem avtorica diplomske naloge z naslovom,

**RAZLIKE V SOFINANCIRANJU PREHRANE MARIBORSKIH OSNOVNOŠOLCEV
V ČASU OD LETA 2004 DO LETA 2008**

ki sem jo napisala pod mentorstvom dr. Vlaste Črčinovič Krofič.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- Je predložena diplomska naloga izključno rezultat mojega dela.
- Sem poskrbel/a, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia.
- Se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah; UL št. 16/2007; (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom VSŠ Academia skladno z njenimi pravili.
- Skladno z 32. členom ZASP dovoljujem VSŠ Academia objavo diplomske naloge na spletnem portalu šole.

V Mariboru, dne 23. 3. 2010

.....

podpis:

ZAHVALA

Prihodnost vseh mladih je v znanju, kajti znanje nam odpira nova vrata v prihodnost.

In kaj je sporočilo te misli?

Ljudje se učimo zavedno, ali pa nezavedno, vsak sleherni trenutek.

Največ bogatih informacij pa pridobimo ravno od ljudi, ki nam jih prenašajo na podlagi svojih bogatih izkušenj in znanj.

S to mislijo se zahvaljujem vsem profesorjem Višje strokovne šole Academia, ki so mi strokovno posredovali svoja bogata znanja ter izkušnje, s katerimi bom kot diplomantka šole nadgrajevala svojo novo poslovno prihodnost.

Prav lepo se zahvaljujem tudi svoji mentorici v podjetju mag. Lučki Lazarev Šerbec, ki je ves čas uporabljala pozitiven pristop, s svojo strokovnostjo pa je pripomogla k snovanju diplomske naloge.

Posebno zahvalo pa namenjam svoji profesorici in hkrati mentorici v šoli, gospe Vlasti Črčinovič Krofič, ki je s svojim optimizmom, profesionalnimi smernicami in strokovnostjo pomagala pri oblikovanju moje diplomske naloge.

Iskreno se zahvaljujem gospe Metki Njivar za lektoriranje diplomskega dela.

Zahvala seveda velja tudi vsem mojim domačim in prijateljem, ki so me vzpodbujali pri študiju in se skupaj z menoj veselili uspehov.

POVZETEK

Prvi del diplomske naloge je namenjen razčlenjevanju, opredelitvi in predstavitvi zdrave prehrane ter zdravega načina prehranjevanja otrok in mladostnikov v osnovni šoli. Osredotočili smo se predvsem na način in pomen subvencionirane prehrane osnovnošolcev.

V drugem delu naloge smo ugotavljali, zakaj prihaja do razlik v ceni šolske malice, po kakšnih kriterijih so oblikovane cene šolske malice in v kolikšni meri to problematiko zaznavajo občine in Ministrstvo za šolstvo in šport.

V zaključku naloge smo izvedli raziskavo o cenah šolske prehrane med različnimi osnovnimi šolami v Sloveniji. Strnili smo ugotovitve, in sicer: na oblikovanje cen šolske malice vpliva pokrivanje različnih stroškov s strani občine, Ministrstvo za šolstvo in šport jih pokriva v osnovnih šolah v celotni Sloveniji samo v višini 67%.

KLJUČNE BESEDE: zdrava prehrana, subvencioniranje, prehranjevanje osnovnošolcev, prehranjevalne navade, oblikovanje cen šolske malice.

SUMMARY

The first part of the graduation thesis is intended for analysis, definition and presentation of a healthy diet and healthy eating habits of children and adolescents in primary schools. We have focused mainly on the manner and meaning of subsidized nourishment of pupils in primary schools.

The second part of the thesis consists of establishing the differences in the school meals' prices and the criteria on which these prices are set. It was researched to which extent this problem has been perceived by the municipalities and the Ministry of Education and Sport.

In the last part of the thesis, a survey on prices of school meals at various primary schools in Slovenia has been carried out. The findings are as follows: the prices are dependent on the covering of expenses by the municipalities; the Ministry of Education and Sport covers the expenses throughout Slovenian primary schools only to the extent of 67 %.

KEY WORDS: healthy nutrition, subsidization, eating habits, nourishment in primary schools, prices of school meals.

KAZALO

KAZALO SLIK.....	7
KAZALO TABEL.....	7
1 UVOD.....	8
1.1 Opredelitev področja in opis problema.....	8
1.2 Namen, cilji in osnovne trditve.....	9
V zvezi z naštetimi cilji so postavljene naslednje osnovne trditve:	10
1.3 Predpostavke in omejitve.....	10
1.4 Uporabljene metode raziskovanja.....	10
2 ZDRAVA PREHRANA.....	12
2.1 Prehranjevalne navade osnovnošolcev	13
2.1.1 Dobre prehranjevalne navade	14
2.1.2 Slabe prehranjevalne navade	14
2.1.3 Posledice slabih prehranjevalnih navad	14
2.1.4 Prehranjevalne navede pri otrocih.....	16
2.1.5 Kako izboljšati prehranjevalne navade otrok.....	17
2.2 Otrok in zdrava prehrana	18
2.2.1 Prehrana, ki jo potrebuje šolar	19
2.2.2 Osnovnošolska prehrana	21
2.3 Načrtovanje osnovnošolske prehrane.....	21
2.3.1 Zajtrk	23
2.3.2 Pomen zajtrka pri šolarju	24
2.3.3 Malica	25
2.3.4 Kosilo.....	26
3 SUBVENCIONIRANA ŠOLSKA PREHRANA.....	27

3.1	<i>Prikaz primerjave subvencij Ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ) za leto 2007/08 in 2008/09</i>	28
3.2	<i>Cenovne razlike prehrane nekaterih osnovnih šol</i>	28
3.3	<i>Prikaz izračunavanja cen dopoldanske malice</i>	30
3.4	<i>Primerjava števila subvencij šolskih malic v letu 2008/2009</i>	33
4	REZULTATI RAZISKAVE Z RAZLAGO	36
5	ZAKLJUČEK	37
	V zvezi z naštetimi cilji so bile postavljene tudi naslednje osnovne trditve:	37
6	LITERATURA IN VIRI	39
7	PRILOGE	41

KAZALO SLIK

Slika 1: razvoj debelosti	16
---------------------------	----

KAZALO TABEL

Tabela 1: Deleži posameznih hranilnih snovi v kalorijah za posamezne dnevne obroke hrane za šolarja	20
Tabela 2: Primerjava cen šolske prehrane	29
Tabela 3: Izpis porabe po dnevih, stroškovnih mestih; Stroškovno mesto : (2) dop. malica	31
Tabela 4: Izpis porabe po dnevih- 20 delovnih dni v maju 2009, stroškovnih mestih	33
Tabela 5: Primerjava števila subvencij šolskih malic	34

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Zdravje je medpredmetno kurikularno področje, katerega cilji, dejavnosti in vsebine so vključeni v učne načrte različnih predmetov. Učinkovito učenje pa je mogoče ob pozitivnem pristopu k zdravju, ob povezovanju in prepletanju znanja z različnih predmetnih področij ter ob vpetosti v šolski in širši družbeni prostor. Umeščanje vsebin in izvajanja dejavnosti s področja zdravja mora potekati v povezovanju s starši, s specializiranimi službami v skupnosti, z lokalno skupnostjo ter različnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami, ki izvajajo programe s področja ohranjanja in razvijanja zdravega načina življenja.

V Sloveniji je bilo januarja 2009 20.880 brezposelnih starih manj kot 30 let. Minimalna plača v Sloveniji trenutno znaša 589 evrov bruto, prejema pa jo 3,5 odstotka vseh zaposlenih. Sedanja kriza pa lahko premeša karte ter v določeni meri zmanjša dohodkovne in premoženjske neenakosti, saj imajo bogati premoženje naloženo v obliki vrednostnih papirjev, na tem področju pa smo bili v zadnjem letu priča drastičnim izgubam.

Najbogatejši sloj sestavljajo klasični podjetniki, ki so premoženje ustvarili sami iz nič, privatizacijski kapitalisti, izjemno plačani direktorji (tudi) državnih in monopolnih podjetij in posamezni člani nadzornih svetov.

Vir: Tarča (TV SLO, marec 2009)

Premoženjske razlike pa vplivajo na temeljne kulturne vrednote, na neenakost ter pojav revščine.

Temeljne fizične vrednote so:

1. prehrana – merjena z dejavniki, kot npr. zaužitje kalorij ter vseh prehranskih enot.
2. bivališče – merjeno s kakovostjo in stopnjo prenaseljenosti bivališča,

3. zdravje – merjeno kot stopnja otroške umrljivosti in kakovost razpoložljive medicinske oskrbe.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Da torej učencev ne bi samo učili o zdravi prehrani, temveč bi ta cilj uresničevali v vsakdanjem šolskem življenju, so pripravljene Smernice za zagotavljanje zdrave šolske prehrane. Smernice bodo napotilo vsem, ki se ukvarjajo s pripravo šolske malice in šolskih kosil, saj iščejo ravnotežje med okusom mladih ljudi in zagotavljanjem zdrave hrane.

Ministrstvo za šolstvo in šport subvencionira šolsko prehrano učencem, ki izhajajo iz socialno šibkih družin. Pravna podlaga za subvencioniranje šolske prehrane je Pravilnik o subvencioniranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah (Ur. l. RS št. 34/04) in notranji akt šole o Podrobnejših kriterijih in postopku dodelitve sredstev učencem za subvencionirano šolsko prehrano. Sredstva so praviloma namenjena za subvencioniranje šolske malice, lahko pa tudi za druge obroke (zajtrk, kosilo).

RAVNATELJ za šolsko prehrano pri dodelitvi subvencije upošteva naslednje kriterije:

- prejemanje denarne socialne pomoči po predpisih o socialnem varstvu,
- višino dohodkov na družinskega člana,
- višino otroških dodatkov,
- brezposelnost staršev,
- dolgotrajno bolezen v družini,
- samohranilnost,
- dolgotrajne socialne probleme in druge specifične v družini.

Možnost uveljavljanja pravice do subvencionirane prehrane imajo družine, v katerih dohodek na družinskega člana ne presega 35% povprečnega osebnega dohodka v RS za preteklo koledarsko leto. Starši oz. zakoniti zastopniki otroka uveljavljajo pravico do subvencije s pisno vlogo. Izpolnjeno vlogo s potrebnimi dokazili do navedenega datuma oddajo v svetovalni službi.

Komisija za šolsko prehrano, ki jo imenuje ravnatelj, obravnava vloge in odloči o višini subvencije. O rešitvi vloge (pozitivni ali negativni) pisno obvesti starša oz. zakonitega zastopnika otroka.

Cilji diplomske naloge so naslednji:

- opredelitev prehranjevalnih navad osnovnošolcev,
- prikaz diskurza (razlike) v sofinanciranju v letih 2004-2008 v mariborskih osnovnih šolah,
- vrednost višine subvencije kosila in malice z realno ceno kosila in malice,
- prikaz, kaj v praksi pokriva cena subvencije šolskih malic,
- pomen malice za zdrav razvoj otrok.

V zvezi z naštetimi cilji so postavljene naslednje osnovne trditve:

Cene malic in kosil so v občini MOM nižje zaradi tega, ker MOM nameni od 25 – 30 % za pokrivanje režijskih stroškov. Jedilniki so v vseh občinah enaki.

1.3 Predpostavke in omejitve

V diplomski nalogi se bomo omejili na vpliv socialnega stanja na zdrav način prehrane, sestavo jedilnika, prikaz pokrivanja malic s strani subvencij, prikaz potrebe po sofinanciranju šolske prehrane in primerjavo cen malice med mariborskimi šolami v Sloveniji.

1.4 Uporabljene metode raziskovanja

V diplomski nalogi se bomo osredotočili na prikaz metodologije izračuna subvencije MOM, prikaz tabel oz. grafov subvencij, prikaz porasta oz. upada potrebe po subvencionirani prehrani, prikaz šol, ki v Mariboru potrebujejo subvencijo.

Pri tem bomo uporabili naslednje metode:

- opisno deskriptivno metodo (metodo deskripcije) – opisovanje dejstev brez znanstvenega pojasnjevanja,

- metodo komparacije in kompilacije (sestavljanje teksta s pomočjo povzemanja in primerjanja spoznanj in sklepov drugih avtorjev),
- metodo klasifikacije (naštevaje),
- metodo lastnega opazanja in zaznamovanja.

2 ZDRAVA PREHRANA

Temeljni namen uživanja hrane je dopolniti kemijske elemente, ki sestavljajo celice in tkiva človeškega telesa. Od kakovosti in raznovrstnosti prehrane je torej odvisno naše zdravje. Če bo človeško telo s hrano dobilo vse sestavine, elemente, ki jih potrebuje za normalno delovanje, bo tudi zdravo. Kakor hitro pa bo hrana preveč enolična, neakovostna in neprimerna, se bo vse odražalo tudi na zdravju telesa. Telo namreč ob pomanjkanju določenih nujno potrebnih snovi ne more delovati optimalno (Walker, 2004, 20).

Hrana lahko vpliva na razvoj in potek nekaterih bolezni. Tako vpliva na razvoj rakavih tkiv, na bolezni srca, artritis in prebavne težave. Vpliva pa tudi na možgane, saj s hrano lahko spodbujamo svojo živahnost in energijo, delovanje spomina in zbranost, lahko nadziramo tesnobo, potrnost in agresivnost (Carper, 1995, 35).

Zdrava prehrana vključuje varno, energijsko in hranilno uravnoteženo, varovalno in biološko sprejemljivo hrano v okviru določene kulturne skupnosti, ki ohranja in krepi človekovo zdravje (ReNPPP, 2005 – 2010).

Zdrava prehrana je eden od pogojev dobrega počutja vsakega posameznika. Vpliva na sposobnost za učenje, delo, igro in preprečuje bolezni. Na ustrezno sestavo hrane posebej opozarjajo priporočila zdrave prehrane (Suwa – Stanojević, 2004, 15).

Zdrava prehrana je (Pokorn, 1995, 13):

- ✓ **Uravnotežena prehrana** (esencialna hranila in energijo mora vsebovati v ustreznih količinah in razmerjih);
- ✓ **Varna prehrana** (ne sme presegati maksimalnih dovoljenih količin aditivov¹ in kontaminatov²);
- ✓ **Varovalna prehrana** (varuje pred nastankom civilizacijskih bolezni).

¹ Aditivi so snovi in kemikalije, ki se dodajajo hrani za izboljšanje kakovosti in varnosti, podaljšujejo rok uporabe in izboljšujejo organoleptične lastnosti ali pa nadomeščajo sestavine, s čimer se zmanjša neka prehrabna vrednost (Peterman, 2003)

² Kontaminati (onesnažila). V živila pridejo nenamerno in so posledica onesnaženja (Eržen, 2008).

Pravilno sestavljena in pripravljena hrana, ki je enakomerno razporejena skozi celoten dan, pokriva človeške energijske potrebe in potrebe po hranilnih snoveh. **Hranilne snovi** potrebujemo za rast, razvoj in pravilen potek vseh procesov v telesu. Tako pomanjkanje hrane kot tudi prevelike količine hrane slabo vplivajo na naše zdravje (Suwa – Stanojević, 2004, 56).

V osnovnih šolah je potrebno upoštevati načela **osnovne varovalne prehrane**. Otroci in mladostniki namreč po bioloških in bolezenskih značilnostih sodijo v rizične skupine prebivalstva, pri katerih že kratkotrajno pomanjkanje esencialnih in / ali energijskih hranil upočasni razvoj in rast, povzroča utrujenost, vpliva na slabo počutje in zmanjšuje odpornost (Kodele, 1997, 22).

Varovalna prehrana je zvrst dietne prehrane, ki jo delimo na *dietoprofilakso* (uravnotežena, varovalna prehrana) in *dietoterapijo* (zdravljenje s hrano). Dietoprofilaksa oziroma uravnotežena prehrana je namenjena zdravim ljudem, ki si želijo ohranjati in krepiti zdravje ter tako doseči čim bolj zdravo starost. Za ohranjanje zdravja pa seveda ni dovolj le uravnotežena prehrana, temveč je potreben tudi zdrav način življenja (rekreacija, počitek, čim manj stresno življenje,...) (Pokorn, 1980, 12).

2.1 Prehranjevalne navade osnovnošolcev

Pojem prehranjevalna navada ali prehranjevalni vzorec pomeni, kakšen je **način prehranjevanja** posameznika, neke skupine ali družbe kot celote. Prehranjevalne navade vključujejo izbor in količino hrane, ki jo uživamo, delež posameznih živil v prehrani, način in pogostost priprave hrane ter razporejenost uživanja posameznih obrokov hrane preko celega dneva (Maučec, Zakotnik, Koch, Pavčič in Hrovatin, 2001, 52).

Na prehranjevalne navade posameznika, skupin in tudi naroda vplivajo socialne, ekonomske, etične in kulturne danosti okolja v posamezni državi. Velik vpliv na prehranjevalne navade imajo izobraženost ljudi, dostopnost in tudi cena hrane. Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) si zato prizadeva, da bi vsaka država oblikovala in tudi

izvajala zdravo prehranjevalno politiko. Ta vključuje pridelavo, predelavo in ponudbo cenovno dostopne zdrave hrane vsem družbenim skupinam prebivalcev, tudi socialno ogroženim, ter ustrezno izobraževanje celotnega prebivalstva o zdravi prehrani (prav tam).

2.1.1 Dobre prehranjevalne navade

zajemajo (Maučec, idr., 2001, 40):

- ✓ uživanje hrane sede,
- ✓ redno prehrano,
- ✓ uživanje hrane v modnem in sproščenem okolju,
- ✓ počasno uživanje hrane (za glavne obroke je predvidenih 30 – 60 minut),
- ✓ hrano je potrebno dobro prežvečiti,
- ✓ uživanje čimbolj pestre in ne preobilne hrane,
- ✓ počivanje po jedi.

2.1.2 Slabe prehranjevalne navade

pa zajemajo (Maučec, idr., 2001, 43):

- ✓ neredno prehrano,
- ✓ uživanje hrane stoje, med hojo ali vožnjo,
- ✓ prehitro uživanje hrane,
- ✓ uživanje nezdrave hrane,
- ✓ slabo prežvečeno hrano.

2.1.3 Posledice slabih prehranjevalnih navad

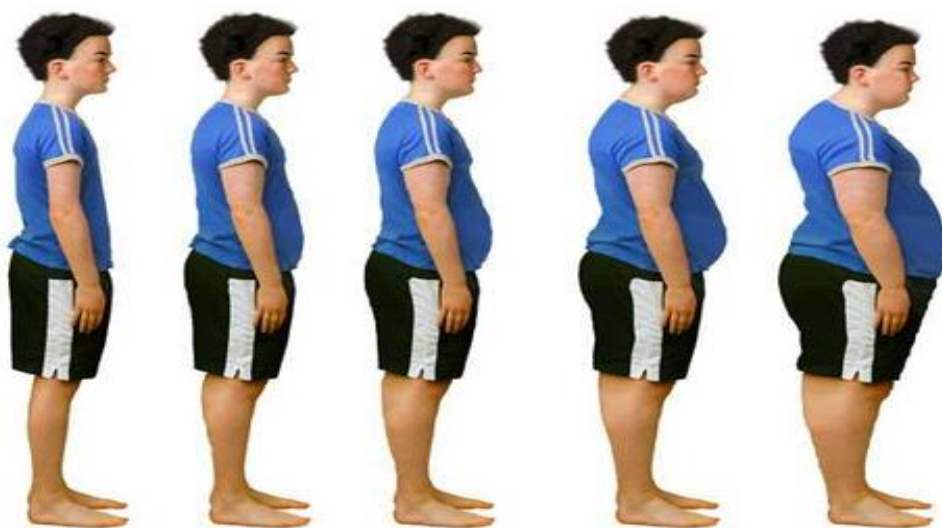
Slabe prehranjevalne navade so se v postmoderni družbi razvile predvsem zaradi »pomanjkanja« časa. Nepravilna prehrana in s tem povezane tudi slabe prehranjevalne

navade vplivajo na slabše počutje, prehrambeno in zdravstveno stanje. Ravno slabe prehranjevalne navade so danes posledica pomanjkanja zavesti o tem, kako je pomembna zdrava prehrana. Oglaševanja hitre hrane in nezdravih napitkov, neprestano hitenje, pomanjkanje odgovornosti ljudi, ki načrtujejo prehrano drugih, nezainteresiranost zdravstvenih in drugih delavcev o posvečanju časa za pravilno prehrano in pomanjkanje znanja o pripravi zdrave prehrane, vse to vpliva na počutje in odnose med ljudmi (Maučec, idr., 2001, 46).

Nezdravo prehranjevanje in nezadostna telesna dejavnost sta značilnosti **nezdravega življenjskega sloga**, h kateremu prispevata tudi kajenje in uživanje alkoholnih pijač. Dokazano je, da ti dejavniki sodijo med ključne pri nastanku in napredovanju kroničnih nenalezljivih bolezni ter pojavljanju zapletov pri njih. *Bolezni srca in ožilja* ter kasnejši infarkt, ki jih vedno pogosteje zasledimo pri odraslih, so poleg neizogibnih dednih dejavnikov prav tako posledica slabega načina prehranjevanja od zgodnjega otroštva naprej (Furlan, idr., 1997, 33).

Pogost problem v razvitem svetu je **debelost**, ki je posledica neustrezne prehrane. Znano je, da debelost večkratno zveča tveganje za razvoj *sladkorne bolezni* pri odraslih. Pri sladkorni bolezni in vsem njenim zapletom se najuspešnejše lahko borimo predvsem na treh področjih, in sicer z zdravo prehrano, normalizacijo telesne teže in redno telesno dejavnostjo. Glede prehrane pri sladkorni bolezni veljajo enaka priporočila kot za preprečevanje bolezni srca in ožilja na sploh – torej čim manj maščob, malo soli in čim več nepredelanih živil. S takšno prehrano je tudi lažje vzdrževati primerno telesno težo (Furlan, idr., 1997, 39).

Ena izmed bolezni, ki je posledica pomanjkanja kalcija v prehrani, je *osteoporoza*, o kateri se v zadnjih nekaj letih še posebej veliko govori. Prizadene predvsem starejše ljudi, zlasti ženske v menopavzi, lahko pa se pojavi tudi veliko prej. V času adolescence, ko je ustvarjanje kosti najintenzivnejše, je mogoče veliko storiti za preprečevanje te bolezni (http://www.topnews.in/health/files/obesity_4.jpg).

Slika 1: razvoj debelosti

Vir: http://www.topnews.in/health/files/obesity_4.jpg (dostopno z dne, 2.9.2009)

2.1.4 Prehranjevalne navade pri otrocih

Odnos do hrane in prehranjevalne navade se oblikujejo že v zgodnjih letih otrokovega življenja in dozorevajo z razvojem (Hubberstey, 2001, 23).

Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje prehranjevalnih navad, so (Hubberstey, 2001, 25):

- ✓ **socialno – ekonomski:** v ospredju je ekonomski položaj staršev, koliko starši upoštevajo načela o zdravi prehrani, vzgoja otrok,...,
- ✓ **osebni:** okus, ki otroku ustreza ali ne ustreza, zdravstveno stanje otroka (vpliva na apetit)...,
- ✓ **etnični,**
- ✓ **kulturni vplivi.**

Vplivi nekaterih dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje prehranjevalnih navad, niso ves čas enako prisotni, temveč se v času odrasčanja ves čas spreminjajo. Zdrav otrok, ki se razvije v zdravega odraslega človeka, je cilj sleherne družbe. Primarna cilja sta čim bolj zmanjšati obolevnost in preprečiti nastanek trajnih posledic za zdravje (<http://www.zzv-ravne.si/kroznik/mojkroznik.htm>).

Pomemben vpliv na oblikovanje pravih prehranjevalnih navad imata **družina** in vzgoja otrok doma. Dobre in slabe prehranjevalne navade se namreč oblikujejo v mladosti. Dobre navade otrok najpogosteje ohrani tudi, ko odraste. Slabih navad in razvad, pridobljenih v družini in mladosti, pa se človek le težko znebi. Prav zato je zelo pomembno, da otroke tudi v **šolah** začnejo vzpodbujati in ozaveščati o pravih prehranjevalnih navadah in o zdravem načinu življenja (Hubberstey, 2001, 28).

V današnjem času se veliko otrok prehranjuje z *enolično, pusto in nezdravo hrano*, ki v večini vsebuje tudi veliko maščob. Otroci odklanjajo jedi, ki so jim neznane ali jim na prvi pogled morda niso najbolj privlačne, a so kljub temu bolj zdrave. Veliko vlogo imata tudi tukaj družina in prehrana doma. Otroku, ki je že od malega navajen na pestro izbiro jedi, tudi kasneje ne bo težko poizkusiti novih in netradicionalnih jedi (Hubberstey, 2001, 35).

Podatki za Slovenijo in svet kažejo, da prehranske navade otrok in mladostnikov niso v skladu s strokovnimi smernicami, kar se kaže tudi v naraščanju števila otrok s prekomerno telesno težo na eni strani in otrok z motnjami hranjenja na drugi strani (<http://www.zzv-ravne.si/kroznik/mojkroznik.htm>).

2.1.5 Kako izboljšati prehranjevalne navade otrok

Zdrava, redna in pravilna prehrana je bistvena in izredno pomembna za razvoj in zdravje slehernega posameznika, še posebej je pomembna za otroke in mladostnike. Zdrava prehrana daje energijo za rast in gibanje ter omogoča boljše pogoje za osebni razvoj. Eden izmed dejavnikov, ki vplivajo na preutrujenost in izostajanje otrok od pouka, je namreč tudi neprimerna in nezadostna prehrana (Homan, 2008, 46).

Prehranjevalne navade pri otrocih lahko izboljšamo z naslednjimi **ukrepi na šolah** (Hubberstey, 2001, 45):

- ✓ na šolah je potrebno zagotoviti raznovrstno, zdravo prehrano;
- ✓ otrokom predstavimo nove jedi in jih naučimo pripraviti jedi na njim sprejemljivejši način;

- ✓ otroci naj sodelujejo pri sestavljanju šolskih jedilnikov in pri tem upoštevajo načela zdrave prehrane;
- ✓ otroke poučimo o alternativnih oblikah prehranjevanja in o njihovem vplivu na zdravje posameznika;
- ✓ v poučevanje o zdravi prehrani je potrebno vključiti tudi starše, kjer bi razpravljali o problemih v zvezi s prehrano;
- ✓ ob različnih šolskih prireditvah naj bodo postreženi zdravi prigrizki.

2.2 *Otrok in zdrava prehrana*

Otroci so v zvezi s prehrano popolnoma **odvisni od odraslih**. Prav zato imajo odrasli pomembno nalogo, da otrokom pomagajo postaviti zdrave temelje prehranjevanja, ki jim bodo omogočili, da se bodo razvili v zdrave osebe (Železnik, 1996, 21). Za dobro prehrano otrok so potrebni tako ustrezna vzgoja otrok kot tudi njihovih staršev, nadzor nad kakovostjo in higiensko neoporečnostjo hrane v vzgojno – izobraževalnih ustanovah, osnovni šoli in drugih ustanovah, ki skrbijo za prehrano otrok in mladine, prav tako pa tudi stalen zdravstveni nadzor otrok (Pokorn, 1996, 35).

Otrok potrebuje zdravo hrano, saj mu le – ta omogoča normalno rast in razvoj, obnavljanje organizma in opravljanje njegovih vsakodnevnih funkcij (Železnik, 1996, 26). **Biološki ritem** prehrane dojenčka je približno 3 – 5 ur, ker pa **socialni ritem** prevladuje nad biološkim, se lahko fiziološki ritem delno spremeni, prilagodi. To spremembo opazimo najprej, ko otrok začne pod vplivom socialnega ritma opuščati vse nočne obroke. Ta ritem prehrane je pri odraslem določen ne le biološki, temveč tudi s pogojnim refleksom kot posledico prehranjevalnih navad (Pokorn, 1996, 48).

Ustrezna – varovalna prehrana mora biti ustrezno kalorična, hranilna in biološko polnovredna, enakomerno porazdeljena čez cel dan, imeti mora pravilno nasitno vrednost in mora nuditi tudi zadostno količino balastnih snovi. Načrtovana prehrana mora vsebovati energijska in za življenje nujna **hranila**, upoštevati pa mora prehranjevalne navade in potrebe posameznega otroka. *Pomanjkanje* vitaminov, mineralov, balastnih snovi lahko povzroči poslabšanje psihične aktivnosti, raztresenost, slab spomin, nespečnost,

razdražljivost, otroci se hitreje utrudijo in težko zberejo (<http://www.zzv-ravne.si/kroznik/mojkroznik.htm>).

Mlajši otroci intenzivneje in prej občutijo vse posledice pomanjkanja hranil kot starejši otroci (Železnik, 1996, 55).

Za varovanje in vzdrževanje zdravja so pomembni zdrava prehrana, ritem hranjenja in število dnevnih obrokov. Po osnovnem načelu zdrave prehrane morajo imeti šolarji najmanj tri obroke dnevno. Še bolje pa je, če imajo med tremi glavnimi obroki dve malici. Pri treh obrokih naj bi bila energijska porazdelitev naslednja: 40 % zajtrk, 40 % kosilo in preostalih 20% večerja. Pri petih obrokih na dan pa naj bi energijska razporeditev bila sledeča: 25% zajtrk, 15% dopoldanska malica, 30% kosilo, 10% popoldanska malica in 20% večerja (Pokorn, 1996, 63).

2.2.1 Prehrana, ki jo potrebuje šolar

Otrok za dobro zdravje in razvoj potrebuje ustrezno količino energijskih in za življenje nujno potrebnih hranil. Tako je razpon potrebne energijske vrednosti za otroke in mladostnike, stare od 6 do 15 let, *med 1900 do 2800 kcal* (od 7,9 do 11,7 MJ). S starostjo se potrebe po energiji in zaščitnih snoveh večajo, potrebe po beljakovinah pa se manjšajo (Hrovatin, 1996, 35).

Energijske potrebe otrok se razlikujejo **glede na spol, starost in glede na telesno aktivnost**. V splošnem velja, da morajo beljakovine pokriti 6–13 % energijskih potreb dnevno, maščobe 20–30 % na dan, ostale energijske potrebe pa naj bi zadostili ogljikovi hidrati. Poleg zgoraj naštetih snovi mora šolar s hrano dobiti še vse potrebne vitamine, minerale (predvsem železo in kalcij) in vlaknine (Železnik, 1996, 50).

Mleko za šolarja velja kot zelo pomembno živilo, saj vsebuje vse hranilne snovi v idealnem razmerju. Pomembno je tudi zaradi vsebnosti fosforja in kalcija. Mleko skrbi za rast, krepitev človeških kosti in zob (Senker, 2006, 34). S **kruhom** pa šolar zaužije večino ogljikovih hidratov dnevno. Prehranska vrednost kruha je večja, čim bolj črn je kruh. Za šolarja je prav tako zelo pomembno **meso**, saj vsebuje veliko železa, ki je v obdobju

intenzivne rasti nujno pomembno. Šolar mora uživati *beljakovine rastlinskega in živalskega izvora*. Zaradi potreb po beljakovinah naj bi vsak obrok vseboval eno izmed naštetih živil: meso in mesne izdelke, jajca, mleko in mlečne izdelke (Pavlič, 1998, 29).

Obrok	Beljakovine (v %)	Maščobe (v %)	Ogljikovi hidrati (v %)	Kalorije (kJ v %)
Zajtrk	20	20	20	15 - 35
Dopoldanska malica	15	10	20	15
Kosilo	40	40	30	30 - 45
Popoldanska malica	5	5	10	10
Večerja	20	25	20	20 - 25

Tabela 1: Deleži posameznih hranilnih snovi v kalorijah za posamezne dnevne obroke hrane za šolarja

Vir: Pokorn, 1996, 56

Iz preglednice 6 lahko razberemo, koliko odstotkov beljakovin, maščob, ogljikovih hidratov in kalorij dnevno potrebuje šolar za posamezen obrok hrane. Zajtrk naj bi vseboval 20 % beljakovin, 20 % maščob, 20 % ogljikovih hidratov in od 15 do 35 % kalorij. Kosilo naj bi vsebovalo 40 % beljakovin, 40 % maščob in 30 % ogljikovih hidratov. Večerja pa bi naj po priporočilih imela za 5 % maščob več kot zajtrk in posledično tudi od 20 do 25 % kalorij. Vsak obrok šolarja mora vsebovati tudi *sadje in zelenjavo*, čim več v surovi obliki. Po priporočilih naj bi šolar sadne in zelenjavne prigrizke užival najmanj petkrat dnevno, saj za zadosten vnos vlaknin, vitaminov ter mineralov potrebuje vsaj 400 g sadja in zelenjave dnevno (Pavlič, 1998, 65).

Kompoti, juhe, sadje in zelenjava zmanjšujejo energijsko gostoto zaužite hrane, maščobe pa zvišujejo. Večja energijska gostota obroka vpliva na večjo nasitno vrednost hrane. Če je časovni presledek med dvema obrokom velik (3–5 ur), mora biti prvi obrok hrane energijsko gostejši oziroma lahko vsebuje več maščob in sladkorjev. V nasprotnem primeru pa mora šolar med obrokom dobiti tudi malico, ki vključuje meso (Pokorn, 1996, 56).

2.2.2 Osnovnošolska prehrana

Vsak posameznik potrebuje energijo za vzdrževanje telesnih funkcij, vzdrževanje telesne temperature in za opravljanje vsakodnevnega dela. Energijo, ki jo potrebuje, zaužije s hrano, ki vsebuje hranilne snovi. Posameznikove energijske potrebe pa niso vedno enake. Odvisne so od starosti, spola, telesne zgradbe, telesne aktivnosti in podnebja, v katerem živi (Schlieper, Gregori in Lindner, 1997, 70).

Šolska prehrana bi morala slediti naslednjim ciljem:

- zdravstveni cilj – zagotoviti prehrano, ki temelji na fizioloških potrebah šolske mladine,
- ekonomski cilj – gospodarska poraba sredstev, vloženih v organizirano prehrano,
- socialni cilj – ustvariti možnost in pogoje za pravilno prehranjevanje (Simčič, 1999, 45).

Prehrana otrok in mladine je posebna oblika družbene prehrane, ki jo delimo v prehrano doma in prehrano izven doma. Družbena **prehrana izven doma** postaja iz dneva v dan pomembnejša, saj večino dneva preživimo izven doma (Pokorn, 1996 b, 34).

V Sloveniji imamo v sklopu osnovne šole tudi **šolske kuhinje**. Šolske kuhinje so lahko (Simčič, 2005, 48):

- ✓ *centralne* (kjer pripravljajo vse obroke hrane),
- ✓ *razdeljevalne* (npr. na podružničnih šolah, kamor hrano transportirajo iz centrale šolske kuhinje).

2.3 Načrtovanje osnovnošolske prehrane

Vsaka šolska kuhinja naj bi imela vodjo oziroma **organizatorja šolske prehrane**, ki načrtuje prehrano, za kar mora biti strokovno usposobljen. Ta prehrano načrtuje iz zdravstvenega, ekonomskega, socialnega, vzgojnega in gastronomsko kulinaričnega stališča (Simčič, 2005, 53).

Pri načrtovanju prehrane otrok v šolskih kuhinjah veljajo enaka načela kot za otroke, ki se hranijo doma. Prehrambeni načrt v šolah je bolj enoten in se lahko manj ravna po potrebah in okusu posameznih otrok. Zato je toliko bolj pomembno, da so obroki pravilno sestavljeni in da osebe, ki načrtuje in pripravlja te obroke, pozna načela prehranske vede s posebnostmi otroške in mladinske prehrane. Ker šolska prehrana ne more biti po okusu prav vseh otrok, organizatorji šolske prehrane v ta namen izvedejo ankete, da dobijo povratno informacijo o priljubljenosti jedi pri šolskih obrokih (prav tam).

Pomembno je, da pri načrtovanju izbiramo živila iz vseh skupin. Upoštevajo se **prehrambena priporočila**, ki so prirejena po tujih virih in so prilagojena našim razmeram. Le tako namreč dobimo zdrav in biološko polnovredni obrok hrane (Simčič, 2005, 59). Čim več živil izberemo, tem bolj pestra je prehrana. Pozorni moramo biti na pravilno odmerjanje **beljakovin**. Za otroke stare 7–12 let je priporočljivo zaužiti 6–13 % beljakovin glede na biološko polnovredne beljakovine. Sicer pa je v otroškem obroku hrane lahko več beljakovin, kot je priporočeno. Pri **maščobah** pa je ravno obratno. Otroci naj bi zaužili 30–35 % maščob glede na dnevne energijske potrebe, vendar lahko to količino tudi zmanjšamo glede na to, da otrok potrebuje malo maščob. **Ogljikovi hidrati** energijsko dopolnjujejo hrano. Najprimernejši so ogljikovi hidrati iz žit, sadja, zelenjave in mleka (Pokorn, 1996b, 57).

Organizator šolske prehrane mora imeti tudi stalni kontakt z *zdravstveno službo*, ki ga obvešča o kroničnih bolnikih in otrocih, pri katerih se mora posebej skrbeti za prehrano. Prav tako ima organizator tudi stalni kontakt s starši teh otrok in z vsemi starši, ki potrebujejo strokovne nasvete glede prehranjevanja svojih otrok (Simčič, 2005, 66).

Če je v osnovni šoli otrok, ki potrebuje dietno prehrano, mu šola takšno hrano tudi pripravi. Med najpogostejšimi oblikami dietne prehrane v osnovni šoli sta sladkorna bolezen in celiakija³.

³ Celiakija je kronična bolezen tankega črevesa, ki se razvije zaradi preobčutljivosti na gluten oziroma na njegov izvleček gliadin (Zdrava.si, 2009).

Skoraj po vseh slovenskih osnovnih šolah so v šolskem letu 2004/2005 učenci malicali (97%), na mnogih šolah so kosili (47 %), po potrebi so dobili tudi popoldansko malico, ponekod še zajtrk pred poukom. Zanimivo je, da se jih na šolah, kjer otrokom ponujajo zajtrk, le malo odloča za ta obrok (3 %). Kljub temu, da je socialni položaj družin vse slabši, število obrokov v šolah ne upada (Simčič, 2005, 48).

V prilogi 1 in 2 dodajamo tedenske jedilnike ene od mariborskih osnovnih šol v mesecu maju leta 2009.

2.3.1 Zajtrk

Zajtrk je **najpomembnejši dnevni obrok**. Telo je namreč zjutraj najbolj potrebno novih gradbenih in energijskih snovi, ki so bile ponoči izrabljene iz celic organizma. Nadomestiti jih je potrebno z beljakovinami, ki jih je veliko predvsem v mlečnih izdelkih in jajcih. Zjutraj potrebujemo tudi energijo, ki jo dobimo iz ogljikovih hidratov, predvsem iz žitnih obrokov. Zjutraj je nepogrešljivo tudi sadje, saj telo napolni z vitamini za krepitev živčevja (Omahen, 2005, 32).

Hrana, ki jo pojemo za zajtrk, je zelo koristna, saj **prebudi** naše **telo in pospešuje prebavo**. Spodbujena presnova tako hitro porablja kalorije, to pa zmanjša možnost, da bi se hrana spremenila v maščobo (prav tam). Vedeti moramo, da se presnovna sprejemljivost za hranila od jutranjih do večernih ur znižuje. Zato lahko obilen obrok hrane, zaužit v večernih urah, povzroči zdravju več škode od tistega, zaužitega v dopoldanskem času – zajtrk (Pokorn, 1996 b, 42).

Za šolski zajtrk naj se uporablja predvsem **kruh iz** črne, ržene, ovsene, ajdove ali druge vrste **polnovredne moke**, ki se mu spreminja obliko, da se otroci ne naveličajo prehitro; žemlje, kolački, rogljički, rezan kruh. Priporočljivi so **mlečni izdelki**, npr. skutini namazi z dodatki zelišč, rib, sadja ipd.; občasno se lahko uporabi tudi kisla smetana ali mehka margarina s kakovostno sestavo maščob (Gabrijelčič, Blenkuš, Pograjc, Gregorič, Adamič in Čampa, 2005, 82).

Zajtrk, naš prvi dnevni obrok, nam nudi vso potrebno energijo za ves dan. *Izpuščanje zajtrka* pa je lahko celo nevarno. Nekdo je zapisal, da je izpuščanje zajtrka tako škodljivo, kot če bi vozili avto brez olja v motorju – avto sicer deluje, vendar se tako motor zelo uničuje. Tako brez zajtrka tudi telesu primanjkuje nujno potrebne jutranje energije (ne glede na to, če občutimo lakoto ali ne), ob tem pa obstaja še nevarnost, da bomo pri kosilu segli po napačnih jedeh, če bomo najpomembnejši obrok dneva izpustili (Seidman, 2000, 56).

2.3.2 Pomen zajtrka pri šolarju

Zajtrk je obrok, ki mu sledi daljše obdobje, ki ga otrok prebije brez hrane. Je prvi obrok hranil, ki ga otroci, še posebej pa najstniki, potrebujejo za uspešno premagovanje vsakodnevnih obremenitev (Mindell, 2000, 25).

Zajtrka ni mogoče nadomestiti s katerim koli obrokom dneva, niti z dopoldansko malico ali kosilom. Le z zajtrkom namreč poskrbimo (prav tam):

- ✓ da se **zviša koncentracija sladkorja v krvi**, ki je po prespani noči nizka,
- ✓ da se možgani in telo oskrbijo s **hranili**, potrebnimi za dobro, učinkovito učenje.

Zajtrk je pomemben še posebej pri otrocih, saj pripomore k lažjemu učenju, k hitrejši zapomnitvi snovi. Otroci, ki ne jedo zajtrka, so zato pogosto nepozorni, se ne morejo zbrati, so nemirni in razdražljivi (Lifestyle, 2007, 54).

Predvsem zajtrk vpliva na **počutje čez dan**. Če imamo 90 mg krvnega sladkorja (glukoze) na 100 ccm krvi, se počutimo dobro. Pri 80 mg smo počasnejši kot običajno, pri 70 mg smo lačni in utrujeni, pri 65 mg pa si že močno želimo nekaj sladkega in nam močno kruli po želodcu. Če se ta količina še zmanjša, nas začne boleti glava, temu sledi vrtoglavica, pospešeno bitje srca, nezbranost ipd. Tovrstno stradanje lahko najbolj prizadene živce, saj ti za svoje delovanje nujno potrebujejo dovolj sladkorja (Hauser, 1978, 42).

2.3.3 Malica

Šolska malica ima za odraščajoče otroke zelo velik pomen, saj veliko otrok pride v šolo brez zajtrka. Malica tako velikemu številu otrok predstavlja prvi dnevni obrok, ki naj bi zagotovil vse potrebne snovi in energijo (Pokorn, 1996 a, 20).

Drugače pa dopoldanska malica pri režimu hrane predstavlja *lahek premostitveni obrok* med zajtrkom in kosilom. Malice morajo biti sestavljene pestro in se ne smejo ponavljati prepogosto, sestavni del malic pa naj bosta sadje in zelenjava (Gabrijelčič Blenkuš idr., 2005, 44).

Dopoldansko malico šolskim otrokom ponudimo šele **po drugi šolski uri**, tako da jim omogočimo zdravo navado zajtrkovanja pred poukom (prav tam).

Pomen šolske malice se kaže v naslednjih dejstvih (Pokorn, 1996a, 25):

- ✓ pomembna je za skladen telesni in duševni razvoj otrok ter za njihovo psihofizično kondicijo,
- ✓ načrtovana je po priporočilih za določene starosti, ki zajemajo energijsko in biološko primerno vrednost pripravljenih jedi,
- ✓ vpliva na oblikovanje zdravih prehranjevalnih navad,
- ✓ vpliva na pravilen ritem prehranjevanja,
- ✓ zmanjšuje socialne razlike med učenci,
- ✓ s šolsko malico se otroci privajajo tudi na kulturno doživljanje hrane.

Za malico v šoli tako ponudimo namesto sadnih jogurtov z dodanimi sladkorji navadni jogurt, v katerega dodamo koščke narezanega sadja. Sadje naj bo sezonsko in raznovrstno. Če otroci mleka ne pijejo radi, se ga vključi v sestavljene jedi, torej rižev narastek, zdrob, kuhan puding ali se ga nadomesti z drugimi mlečnimi izdelki, kot so skuta, jogurti, sir. Pasterizirano mleko ima prednost pred steriliziranim. Toplotno že obdelanega mleka namreč ni potrebno ponovno

prekuhati. Za pitje se pretežno ponudi pitno vodo ali nesladkan čaj, saj sadne pijače z dodanimi sladkorji preveč nasitijo in zato otroci ne pojedjo obrokov (Gabrijelčič, Blenkuš, idr., 2005, 49).

2.3.4 Kosilo

Kosilo v slovenskem kulturnem prostoru predstavlja **osrednji dnevni obrok**, ki naj bo vedno pestro sestavljen iz vseh skupin živil. Tudi sadje in zelenjava so obvezni sestavni del kosila. Kosilo je obrok, katerega priporočen čas za uživanje je med 12.30 in 13. uro, hkrati pa naj bi v šolski prehrani pokrila 35–40 % celodnevne energetske vnosa (Gabrijelčič, Blenkuš, idr., 2005, 55).

Pri pripravi kosila moramo biti domiselni z zelenjavo, ki jo otroci v osnovni šoli, predvsem v nižjih razredih osnovne šole, pogosto odklanjajo. Zelenjavo se lahko ponudi v obliki narastkov ali kremnih juh. Prav tako je treba pozornost posvetiti tudi porcijam juh, ki morajo biti majhne, da se jih otroci ne najedo preveč. Če otroci ne marajo okusa po ribah, se ga lahko nekoliko prekrije z omakami. Če imajo pa najraje ribje palčke, jih pripravimo v pečici in jih ne cvremo. Ocvrte jedi namreč na jedilnik pridejo le občasno, čim manj. Tudi mesni izdelki naj bodo na jedilnik uvrščeni redko. Izberejo se mesni izdelki z vidno strukturo mesa (šunka, piščančje prsi ipd.) in ne tisti, kjer je struktura zaradi mletja homogena (prav tam).

Potrebno se je izogibati tudi sladicam z veliko skritih maščob. Poleg maščob pa veliko sladice vsebuje tudi več aditivov, ki za osnovnošolsko starostno skupino niso primerni. Ponudijo se najraje sladice iz polnozrnate moke, štruklji, sadni zavitki ali sadno-žitne rezine. Namesto sladoledov je bolje ponuditi ohlajeno skuto s sadjem. Sadjem se lahko vključi tudi v pudinge ali narastke.

Izogibati pa se je potrebno živilom, kot so ribe s kostmi, celi oreški, grobe kaše, morski sadeži, gobe ipd. Če ima otrok alergijo na posamezne sestavine v hrani, mora biti o tem že prej obveščen vzgojitelj ali učitelj, da ne pride do nepotrebnih alergijskih reakcij (prav tam).

3 SUBVENCIONIRANA ŠOLSKA PREHRANA

Subvencioniranje šolske prehrane v osnovnih šolah ureja Pravilnik o subvencioniranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah. Pravilnik določa kriterije in postopke o dodelitvi sredstev šolam ter kriterije in postopke za ugotavljanje upravičenosti otrok do subvencioniranja šolske prehrane. Šolska prehrana v skladu z določili tega pravilnika pomeni organizirano prehrano učencev v osnovni šoli in obsega zajtrk, malico ter kosilo (Škerget, 2009, 13).

Državni proračun zagotavlja sredstva za subvencioniranje šolske prehrane za učence, ki zaradi socialnega položaja le-te ne zmorejo plačati v celoti. Sredstva so praviloma namenjena za subvencioniranje šolske malice, lahko pa se porabijo tudi za subvencioniranje drugih obrokov šolske prehrane.

Obseg sredstev, ki ga država namenja za subvencioniranje šolske prehrane, je odvisen od:

- odstotka brezposelnosti v občini,
- višine povprečnega bruto osebnega dohodka v občini.

Šola pri dodelitvi sredstev za subvencioniranje šolske prehrane učencu upošteva zlasti naslednje kriterije:

- prejemanje denarne socialne pomoči po predpisih o socialnem varstvu,
- višina dohodkov na družinskega člana,
- višina otroških dodatkov,
- brezposelnost staršev,
- dolgotrajna bolezen v družini,
- dolgotrajnejši socialni problemi in druge specifike v družini.

Šola učencem praviloma subvencionira malico, v skladu s pravilnikom pa lahko tudi druge obroke (Škerget, 2009, 15).

3.1 Prikaz primerjave subvencij Ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ) za leto 2007/08 in 2008/09

Ministrstvo za šolstvo in šport je v šolskem letu 2007/08 in 2008/09 subvencioniralo šolsko prehrano učencev v skladu s Pravilnikom o subvencioniranju šolske prehrane (Ur. l. RS, št. 34/04, 70/08 s spremembami in dopolnitvami).

Občinam so šole posredovale predloge o številu upravičencev po šolah in jih zaprosile, da ga uskladijo z ravnatelji oziroma svetovalnimi službami posameznih osnovnih šol. Usklajen predlog bo podlaga za določitev višine sredstev, ki bodo nakazana posamezni šoli, zato se šole v septembru povežejo s pristojno občino.

Povprečna višina subvencije od septembra 2007 do vključno decembra 2007 bo znašala 0,52 EUR dnevno na učenca, od januarja 2008 do vključno junija 2008 pa 0,53 EUR dnevno na učenca, v letu 2008/09 pa 0,55 EUR dnevno na učenca. Sredstva bodo nakazana glede na število dni pouka v posameznem mesecu (povzeto po: <http://www.mss.gov.si/si/okroznice>, dne, 20.09.2009).

Ministrstvo za šolstvo in šport mesečno za 23 mariborskih osnovnih šol za leto 2009/10 subvencionira 37.322,00 EUR. Razdelitev subvencij oblikuje Komisija za usklajevanje kriterijev in razporeditev subvencij za šolsko prehrano v okviru kolegija ravnateljev mariborskih osnovnih šol. Predlog je oblikovan na osnovi obvestila MŠŠ št. 6001-21/2009 z dne 04.08.2009 in po kriteriju, ki ga je komisija pripravila v sodelovanju s šolami in uradom za vzgojo in izobraževanje MOM ter sprejela na seji 11.10.2007. Po tem kriteriju je osnova za razporeditev sredstev Ministrstva za šolstvo in šport in proračuna Mestne občine Maribor za individualno subvencioniranje šolske prehrane po posameznih mariborskih osnovnih šolah uvrstitev učencev po dohodkovnih razredih in odločb za otroški dodatek, in sicer število učencev, ki so uvrščeni v prve štiri dohodkovne razrede. Podatke o številu učencev pa posredujejo osnovne šole Vir: (interno gradivo ene izmed osnovnih šol).

3.2 Cenovne razlike prehrane nekaterih osnovnih šol

Primerjalna analiza cen prehrane v različnih osnovnih šolah oziroma vzgojno izobraževalnih institucijah je pokazala, da obstojajo velike razlike.

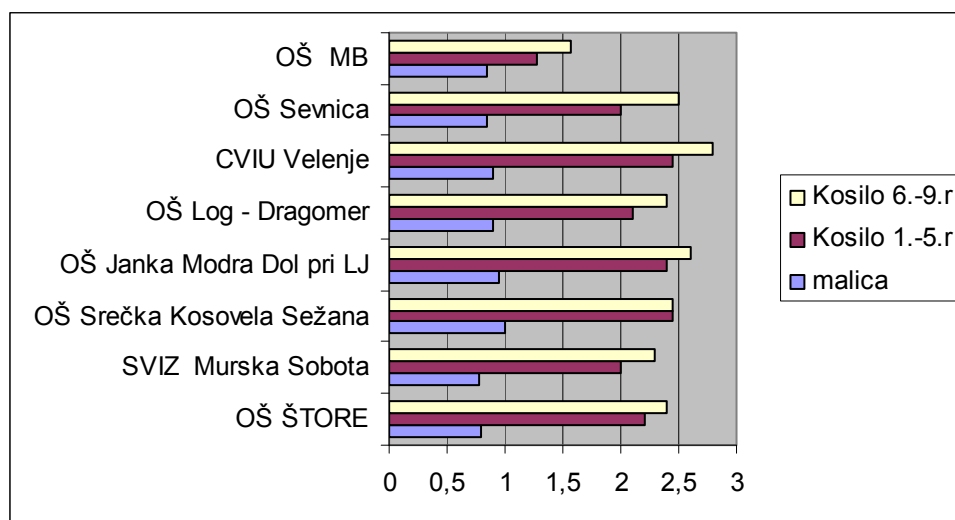
	OŠ Štore	SVIZ Murska Sobota	OŠ Srečka Kosovela Sežana	OŠ Janka Modra Dol pri LJ	OŠ Log - Dragomer	CVIU Velenje	OŠ Sevnica	OŠ xy MB
--	----------	--------------------------	---------------------------------	---------------------------------	----------------------	-----------------	---------------	----------

Malica	0,80 €	0,78 €	1,00 €	0,95 €	0,90 €	0,90 €	0,84 €	0,85 €
Kosilo 1.-5.r	2,20 €	2,00 €	2,45 €	2,40 €	2,10 €	2,45 €	2,00 €	1,27 €
Kosilo 6.-9.r	2,40 €	2,30 €	2,45 €	2,60 €	2,40 €	2,80 €	2,50 €	1,57 €

Primerjava cen šolske prehrane po različnih OŠ v Sloveniji:

Tabela 2: Primerjava cen šolske prehrane

Vir: Interno gradivo ene od mariborskih osnovnih šol

Graf 1: Palični prikaz cen šolske prehrane v različnih OŠ v Sloveniji

Vir: Interno gradivo ene od mariborskih osnovnih šol

Iz prikazanega, ki je povzeto po internetnih straneh oziroma spletnih straneh prikazanih šol, je razvidno, da je najcenejša prehrana v OŠ v Mariboru, nato v Murski Soboti. Povedano drugače, Maribor in Murska Sobota sta doživela hudo gospodarsko krizo, tako na prehodu v samostojnost, kot sedaj recesijo. Ustanoviteljica, in to je v vsakem primeru občina, lahko v veliki meri pripomore k oblikovanju cen šolske prehrane. Cene malic in kosil so v občini MOM nižje zaradi tega, ker MOM nameni od 25 – 30 % za pokrivanje režijskih stroškov. To pomeni, da krije stroške plač kuhinjskih delavcev, stroške elektrike, vode, plina. Vse to pa vpliva na oblikovanje cen šolske prehrane, ki jo sestavljajo samo cene živil. Jedilniki pa so v vseh šolah podobni.

3.3 Prikaz izračunavanja cen dopoldanske malice

Datum 04.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	403	429,1600	1,0649
SKUPAJ Datum 04.05.2009		429,1600	
Datum 05.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	403	302,7100	0,7511
SKUPAJ Datum 05.05.2009		302,7100	
Datum 06.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	403	229,1600	0,5686
SKUPAJ Datum 06.05.2009		229,1600	
Datum 07.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	403	290,0400	0,7197
SKUPAJ Datum 07.05.2009		290,0400	
Datum 08.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	411	276,3300	0,6857
SKUPAJ Datum 08.05.2009		276,3300	
Datum 09.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	411	339,7400	0,0000
SKUPAJ Datum 09.05.2009		339,7400	
Datum 11.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	411	128,4300	0,3187
SKUPAJ Datum 11.05.2009		128,4300	
Datum 12.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	411	290,8800	0,7218
SKUPAJ Datum		290,8800	

12.05.2009			
Datum 13.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	411	281,6300	0,6988
SKUPAJ Datum 13.05.2009		281,6300	
Datum 14.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	411	240,0800	0,5957
SKUPAJ Datum 14.05.2009		240,0800	
Datum 15.05.2009			
SM	Število	Znesek skupaj	Znesek na enega
(2) dop. malica	411	205,1400	0,5090
SKUPAJ Datum 15.05.2009		205,1400	
SKUPAJ		3.013,3000	

Tabela 3: Izpis porabe po dnevih, stroškovnih mestih; Stroškovno mesto : (2) dop. malica

Vir: Interno gradivo ene od mariborskih osnovnih šol

Tabela 3, ki je interno gradivo ene od osnovnih šol, predstavlja cene malic glede na celotno število učencev, kakor tudi znesek glede na posameznega učenca po dnevih.

Glede na interno gradivo osnovne šole smo dobili podatke o cenah zajtrka, malic, kosil in popoldanskih malic. Glasijo se takole:

- zajtrk 0,40 €
- malica 0,85 €
- kosilo od 1. do 3. razreda 1,30 €
- kosilo od 4. do 6. razreda 1,40 €
- kosilo od 7. do 9. razreda 1,57 €
- popoldanska malica 0,40 €

Primeri šolske malice v vrednosti 0,60 €:

mleko/ kakav, polbeli kruh, maslo, marmelada

čaj, črni kruh, margarina, korenček

mlečni riž/ zdrob, čokoladni posip, jabolko

Glede na ceno, bi se jedilnik za dopoldansko šolsko malico spremenil tako, da učencem ne bi mogli ponuditi pekovskega peciva v večji meri, tudi pri vrsti kruha bi bili zelo omejeni in bi v večini primerov prišel v poštev polbeli kruh, ki je cenovno najugodnejši. Glede sadja in zelenjave bi morali skrbno paziti in bi bili kar precej omejeni glede raznolikosti sadja, vsekakor pa bi zelo težko oziroma skoraj nemogoče ponudili v obroku ekološko pridelana živila. Učenci ne bi mogli imeti ves čas pouka na razpolago sadja v jedilnici, saj je to sadje vključeno v ceno šolske malice (Interno gradivo).

Primeri šolskega kosila v vrednosti 0,60 €:

bistra juha z zakuho, makaronovo meso, zelena solata

zelenjavno – mesna enolončnica, jabolčna pita, kompot

paradižnikova juha, rižota z zelenjavo in mesom, zelena solata

Pri šolskem kosilu s ceno 0,60 € nikakor ne bi mogli zagotoviti uravnovešenih zdravih in raznolikih obrokov. Zgoraj so navedeni trije primeri šolskega kosila, ki bi eventuelno še prišli v poštev, pa še tukaj bi verjetno prekoračili limit, saj za takšno ceno praktično zelo težko pripraviš kvaliteten obrok (prav tam).

KALKULACIJA CENE MALICE IN KOSILA - učenci - maj

mesečni strošek - živila		zajtrk učenci	pop.malica	malica+stroški	kosilo+stroški
malica učenci	kosilo učenci				
1,0649	1,3245	0,2567	0,3876	1,1549	1,5745
0,7511	0,7586	0,8140	0,6223	0,8411	1,0086
0,5686	0,8071	0,7340	0,4910	0,6586	1,0571
0,7197	0,6732	0,2767	0,3172	0,8097	0,9232
0,6857	0,5570	0,3240	0,3185	0,7757	0,8070
0,4879	1,2139	0,4133	0,3802	0,5779	1,4639
0,3187	0,9241	0,4860	1,4306	0,4087	1,1741
0,7218	0,9874	0,5013	0,4474	0,8118	1,2374
0,5957	1,0517	0,1733	0,3848	0,6857	1,3017
0,5090	0,6879	0,1513	0,3198	0,5990	0,9379
0,3832	1,1012	0,2080	0,4578	0,4732	1,3512
0,5410	0,7234	0,4847	0,3483	0,6310	0,9734

0,9585	0,9808	0,1107	0,4562	1,0485	1,4633
1,0275	0,7687	0,3067	0,5157	1,1175	1,3200
0,5551	0,6321	0,6667	0,3444	0,6451	1,0835
0,8693	1,3470	0,9447	0,2855	0,9593	1,0666
0,5661	0,6884	0,3533	0,2492	0,6561	1,4025
0,6779	0,8936	0,1920	0,6378	0,7679	1,5714
0,4779	1,1144	0,3713	0,1887	0,5679	1,2374
0,6236	0,5689	0,3533	0,2625	0,7136	1,3850
0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
0,66	0,81	0,41	0,44	0,75	1,27

Tabela 4: Izpis porabe po dnevih- 20 delovnih dni v maju 2009, stroškovnih mestih

Vir: Interno gradivo ene od mariborskih osnovnih šol

V ceni malica in stroški ter kosilo in stroški so zajete cene živil ter stroški, ki jih ne pokriva MOM (čistila, serviete, administrativni stroški, oblačila, ...). Iz prikazanega je razvidno, da so določeni jedilniki bogatejši in posledično tudi dražji, vendar se v sklopu celotnega meseca izračuna povprečje. Vodja oziroma organizator šolske prehrane mora bdeti nad porabo živil, stroški ter ustreznostjo jedilnika, da šola ne zajeda v lastne materialne stroške oziroma, da je poslovanje rentabilno.

3.4 Primerjava števila subvencij šolskih malic v letu 2008/2009

Občina	Šola/ Zavod	Št. Skupaj Uč.	Št. Dodatnih subvencij (specifike/Ro mi)	Št. Malic skupaj	Odstotek
Maribor	OŠ bratov Polančičev	336	3	128	38,10%
Maribor	OŠ Prežihovega Voravca	349	8	138	39,54%
Maribor	OŠ Bojana Iliča	546	2	205	37,55%
Maribor	OŠ Angela Besednjaka	325	3	124	38,15%
Maribor	OŠ Franceta Prešerna	462	5	177	38,31%
Maribor	OŠ Maksa Durjave	177	9	75	42,37%
Maribor	OŠ Janka Padežnika	271	24	125	46,13%
Maribor	OŠ Borisa Kidriča	334	11	135	40,42%
Maribor	OŠ Draga Kobala	439	12	175	39,86%
Maribor	OŠ Martina Konšaka	311	13	129	41,48%
Maribor	OŠ Toneta Čufarja	407	3	155	38,08%
Maribor	OŠ Slave Klavore	397	12	160	40,30%
Maribor	OŠ Franca Rozmana - Staneta	561	5	214	38,15%
Maribor	OŠ Rada Robiča	350	0	130	37,14%

	Limbuš				
Maribor	OŠ Kamnica	329	0	122	37,08%
Maribor	OŠ Ludvika Pliberška	519	0	193	37,19%
Maribor	OŠ Tabor I	383	5	148	38,64%
Maribor	OŠ Tabor II	255	6	101	39,61%
Maribor	OŠ »Borcev za sverno mejo«	404	12	162	40,10%
Maribor	OŠ Malečnik	218	0	81	37,16%
Maribor	OŠPP Gustava Šiliha	187	12	143	76,47%
Maribor	Center za sluh in govor	74	3	55	74,32%
	Skupaj	7.634	148	3.075	40,28%

Tabela 5: Primerjava števila subvencij šolskih malic

Vir: Interno gradivo

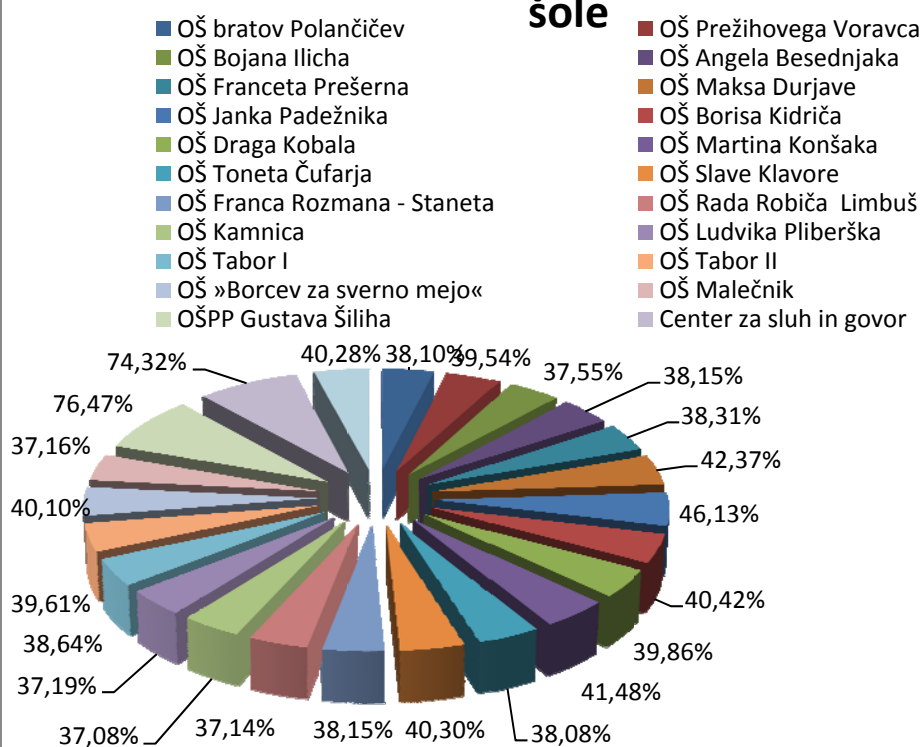
V občini Maribor imamo 23 osnovnih šol in zavodov, kot prikazuje tabela 2. Iz nje lahko razberemo, da ima na primer Osnovna šola bratov Polančičev 336 učencev, od teh so tri dodatne subvencije za Rome, število skupnih subvencioniranih malic je 128, kar v odstotku znaša 38,10 % od celote. Nadalje lahko iz tabele 2 razberemo rezultate za vsako mariborsko osnovno šolo posebej.

Iz navedene tabele lahko razberemo tudi, da ima največji odstotek subvencij OŠPP Gustava Šiliha, in sicer kar 76,47 %. Razlog za to vidimo v tem, da omenjeno šolo obiskujejo otroci s posebnimi potrebami in ker so njihove zahteve po negi in prehrani višje, le-te država subvencionira skoraj v celoti.

Najmanj subvencij glede na število učencev pa ima OŠ Kamnica, in sicer 37,08 %. Vseh mariborskih osnovnošolskih otrok je 7.634. Za subvencioniranje se namenja 40,28 % glede na število otrok.

Odstotkovna primerjava subvencioniranih šolskih malic za vse mariborske osnovne

šole

Graf 2: Odstotkovna primerjava subvencioniranih šolskih malic za vse mariborske osnovne šole

Vir: Interno gradivo

4 REZULTATI RAZISKAVE Z RAZLAGO

V nalogi smo raziskovali, v kolikšni meri vpliva subvencija Ministrstva za šolstvo in šport in posamezne občine na ceno obroka v osnovni šoli. Iz raziskav je razvidno, da v kolikor posamezna občina na tak ali drugačen način pokriva določene stroške – tu je mišljeno ali pokriva stroške plač zaposlenih ali pokriva stroške, ki nastanejo v zvezi z organizacijo in izvedbo šolske prehrane, toliko nižja je cena posameznega obroka. Raziskava je pokazala, da Ministrstvo za šolstvo in šport krije v povprečju, v prikazanih občinah v tabeli 4, v višini slabih 67% stroškov šolske malice. Osnovnošolci imajo najslabši položaj v kritju stroškov šolske prehrane – malice v primerjavi s srednješolci, saj ministrstvo krije malico v višini 2,50 €, študenta pa stane nakup študentskega bona za kosilo med 1,80 € in 2,50 €. Maribor in Murska Sobota sta doživela hudo gospodarsko krizo, tako na prehodu v samostojnost kot sedaj recesijo. Ustanoviteljica, in to je v vsakem primeru občina, lahko v veliki meri pripomore k oblikovanju cen šolske prehrane. Cene malic in kosil so v občini MOM nižje zaradi tega, ker MOM nameni od 25 – 30 % za pokrivanje režijskih stroškov. To pomeni, da krije stroške plač kuhinjskih delavcev, stroške elektrike, vode, plina. Vse to pa vpliva na oblikovanje cen šolske prehrane, ki jo sestavljajo samo cene živil. Jedilniki pa so v vseh šolah podobni.

5 ZAKLJUČEK

Za varovanje in vzdrževanje zdravja so pomembni zdrava prehrana, ritem hranjenja in število dnevnih obrokov. Po osnovnem načelu morajo imeti šolarji najmanj tri obroke dnevno. Še boljše pa je, če imajo med tremi glavnimi obroki tudi dve malici (Pokorn, 1996 b, 25). Šolska malica ima za odraščajoče otroke zelo velik pomen, saj veliko otrok pride v šolo brez zajtrka. Malica velikemu številu otrok tako predstavlja prvi dnevni obrok (Pokorn, 1996 a, 30).

Cilji diplomske naloge so bili naslednji:

- opredelitev prehranjevalnih navad osnovnošolcev,
- prikaz diskurza (razlike) v sofinanciranju v letih 2004-2008 v mariborskih osnovnih šolah,
- vrednost višine subvencije kosila in malice z realno ceno kosila in malice,
- prikaz, kaj v praksi pokriva cena subvencije šolskih malic,
- pomen malice za zdrav razvoj otrok.

V zvezi z naštetimi cilji so bile postavljene tudi naslednje osnovne trditve:

Cene malic in kosil so v občini MOM nižje zaradi tega, ker MOM nameni od 25 – 30 % za pokrivanje režijskih stroškov. Jedilniki so v vseh občinah enaki.

Z diplomsko nalogo so bili ugotovljeni in potrjeni naslednji cilji:

- razlike v subvencioniranju prehrane,
- pomen malice za zdrav razvoj otrok,
- prikaz subvencioniranja MOM v letih 2007, 2008,
- prikaz, kaj v praksi pokriva cena subvencije šolskih malic.

Zaradi varovanja podatkov in težkega dostopa do le - teh, je v diplomski nalogi prikazano subvencioniranje šolske prehrane v MOM samo za leto 2007 in 2008. Zaradi različnega načina subvencioniranja prehrane osnovnošolcev s strani občin smo za obračun in sestavo menija kosila vzeli subvencijo MŠŠ.

Ministrstvo za šolstvo in šport sicer nakazuje kar velik znesek mariborskim osnovnim šolam za subvencijo šolske malice, vendar samo v višini 67% cene.

Po našem mnenju bi morali Ministrstvo za šolstvo in šport kot tudi občine prevzeti večji nadzor na cenovno politiko določanja cen šolske prehrane ter tako omogočiti tudi tistim staršem, ki cenuse za določitev subvencij presegajo le za pičlih par centov ali evrov in tako ne dosegajo kriterijev subvencionirane prehrane njihovih otrok, dostojno življenje oziroma pomoč v trenutno finančno težkih časih.

Šolska prehrana je strokovno in skrbno načrtovan projekt z vidika zdravstvenega, ekonomskega, psihološkega, socialnega, vzgojnega in gastronomsko-kulinaričnega gledišča. Nemalokrat je namreč v dveh funkcijah, in sicer kot korektor nepravilne družinske prehrane ter kot socialno korekcijski faktor.

6 LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Furlan J., Gregorinčič, B., Jan, N., Keber, I., Koch, V., Korewn, A. idr.: *Prehrana – vir zdravja*, Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije, Ljubljana, 1997.
2. Gabrijelčič Blenkuš, M., Pograjc, L., Gregorčič, M., Adamič, M. In Čampa, A.: *Smernice zdravega prehranjevanja v vzgojno – izobraževalnih ustanovah (od prvega leta starosti naprej)*, Ministrstvo za zdravje, Ljubljana, 2005.
3. Goodman, P.: *Prehrana in tvoje telo*, Grlica, Ljubljana, 2006.
4. Hauser, G.: *Moja pot k zdravju in mladosti*, DZS, Ljubljana, 1978.
5. Hrovatin, M. In Gantar, V.: *Zajtrki*, Domus, Ljubljana, 1996.
6. Hubberstey, S.: *Zdravje za otroke*, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, 2001.
7. Maučec Zakotnik, J., Koch, V. Pavčič, M. In Hrovatin, B.: *Manj maščob – več sadja in zelenjave, zdravo prehranjevanje s pomočjo prehranske piramide*, CINDI Slovenija, Zdravstveni dom Ljubljana, 2001.
8. Omahen, M.: *Biohrana, zdrava prehrana*, Ara, Ljubljana, 1995.
9. Pavlič, E.: *Za otroke kuhajmo zdravo, za majhne in velike*, Samozaložba, Koper, 1998.
10. Pokorn, D.: *Dietna kuhinja:kako si ohranimo zdravje z izbrano prehrano*, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1980.
11. Pokorn, D.: *Higiena prehrane*, Inštitut za higieno, Medicinska fakulteta v Ljubljani, 1996.
12. Pokorn, D.: *S prehrano do zdravja, hrana – čudežno zdravilo II, Recepti in diete*, EWO, Ljubljana, 1996.
13. Pokorn, D.: *Oris zdrave prehrane, priporočena prehrana*, Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije, Ljubljana, 2001 .
14. Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike 2005 – 2010 (ReNPPP), dne, 2.9.2009.

15. Savić, A.: *Prehrana in prehranjevalne navade med učenci tretjega, petega in sedmega razreda na OŠ Miroslava Vilharja v Postojni*, Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor, 2006.
16. Simčič, I.: *Organizacija šolske prehrane z racionalizacijo stroškov*, Zavod RS za zaposlovanje, Ljubljana, 1999.
17. Suwa – Stanojević, M.: *Bivanje in okolje, hrana in prehrana*, Učbenik za gospodinjstvo, 6.razred devetletne osnovne šole, DZS, Ljubljana, 2004.
18. Škerget, E.: *Diplomsko delo, Prehrana v osnovni šoli*, dne 03.08.2009.
19. Železnik, B.: *Bistvo je očem nevidno, priročnik za prehrano mladih in najmlajši*, Forma7, Ljubljana, 1996.

VIRI

1. Tarča, TV SLO, marec 2009.
2. Interna gradiva ene od mariborskih osnovnih šol.

INTERNETNI VIRI

1. <http://www.bojanhoman.sds.si/news/24597>, dne 2. 9. 2009
2. <http://www.zdrava.si/kaj-celiakija-a-295.php>, dne 2. 9. 2010
<http://www2.arnes.si/~osmbbor2s/doc.htm>, dne 2. 9. 2009
3. <http://www.mss.gov.si/si/okroznice>, dne 20. 9. 2009
4. http://sl.os-danilekumar.si/index.php?menu_item=item_11044, dne 2. 9. 2009
<http://www.uvn.gov.si/>, dne 2. 9. 2009
5. <http://www.hcjz.hr/clanak.php?id=13166&rnd=>, dne 4. 12. 2001
6. http://www.topnews.in/health/files/obesity_4.jpg, dne, 2.9.2009
7. <http://www.zzv-ravne.si/kroznik/mojkroznik.htm>, dne, 6. 10. 2009
8. www.zdrava.si/, september 2009

7 PRILOGE

Naslednje kriterije sem dobesedno prevzela z internetne strani osnovne šole Borcev za severno mejo, kjer imajo objavljene vse informacije, ki so javnega značaja. Dostopno na : <http://www2.arnes.si/~osmbbor2s/doc.htm>, z dne 2.9. 2009).

»Na osnovi določil Pravilnika o financiranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah (Ur.l. št. 34/04 in 70/08) je svet šole, po predhodno pridobljenem mnenju sveta staršev z dne 24. 9. 2008, sprejel na seji, z dne 24. 9. 2008 podrobne

Priloga 1

KRITERIJE

za dodelitev sredstev za subvencionirano šolsko prehrano

OSNOVNE ŠOLE X

Splošne določbe

I.

Kriteriji določajo postopke za ugotavljanje upravičenosti in podrobnejše kriterije za dodelitev sredstev za subvencionirano šolsko prehrano, ki jo zaradi socialnega položaja ne zmorejo plačati v celoti starši/skrbniki učencev.

II.

Sredstva za subvencionirano šolsko prehrano zagotavlja letno eni generaciji učencev Ministrstvo za šolstvo in šport iz državnega proračuna v skladu z določili Pravilnika o financiranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah.

Šolska prehrana obsega praviloma malico, lahko pa tudi druge obroke šolske prehrane.

Sredstva so praviloma namenjena za subvencionirano šolsko malico, lahko pa tudi za subvencioniranje drugih obrokov šolske

prehrane glede na kriterije in višino sredstev, ki so dodeljena šoli.

Kriteriji upravičenosti do subvencije

III.

Šola pri dodelitvi sredstev za subvencionirano šolsko prehrano učencu upošteva kriterije iz Pravilnika o subvencioniranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah:

- ✓ prejemanje denarne socialne pomoči po predpisih o socialnem varstvu,
- ✓ višina dohodkov na družinskega člana,
- ✓ višina otroških dodatkov,
- ✓ brezposelnost staršev,
- ✓ dolgotrajna bolezen v družini,
- ✓ dolgotrajnejši socialni problemi in
- ✓ druge specifike v družini.

IV.

Pri odločanju o dodelitvi sredstev o subvencioniranju šolske prehrane učencev se na podlagi kriterijev iz III. točke upoštevajo naslednji podrobnejši kriteriji, da so učenci upravičeni vsaj do 50% subvencije za šolsko prehrano:

1. Višina denarne socialne pomoči po predpisih o socialnem varstvu.
Prejemanje denarne socialne pomoči se ugotavlja na podlagi odločbe, ki jo izda pristojni center za socialno delo.
2. Višina dohodkov na družinskega člana.
Do subvencioniranja šolske prehrane so upravičeni učenci, pri katerih višina dohodkov na družinskega člana ne presega povprečne mesečne bruto plače v Republiki Sloveniji za zadnje tri mesece pred oddajo vloge za subvencioniranje

šolske prehrane.

3. Višina otroškega dodatka se ugotavlja na podlagi odločbe, ki jo za posamezno leto izda pristojni center za socialno delo. V dohodek družine se všteva otroški dodatek v primeru, ko iz odločbe izhaja, da dohodek na družinskega člana presega 45% povprečne plače v letu, za katerega se določa otroški dodatek.
4. Brezposelnost staršev se ugotavlja na podlagi potrdila, ki ga izda Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. V primeru, da kateri od brezposelnih staršev prejema denarno nadomestilo za čas brezposelnosti, se le-to všteva v dohodek družine.

Brezposelnost staršev se v primeru, ko starši niso prijavljeni na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje, dokazuje z lastno izjavo.

5. Dolgotrajna bolezen v družini se ugotavlja na podlagi zdravniškega potrdila, ki ga izda osebni ali imenovani zdravnik ali zdravniška komisija.
Dolgotrajna bolezen v družini se kot podlaga za odločitev o dodelitvi in višini subvencije upošteva samo v primeru, ko je zaradi bolezni izkazan bistveno slabši socialni položaj družine (visoki stroški povezani z zdravljenjem, rehabilitacijo, tujo pomočjo ipd.).
6. Dolgotrajnejši socialni problemi se ugotavljajo na podlagi pisnega mnenja pristojnega centra za socialno delo ali na podlagi pisne obrazložitve šolske svetovalne službe. Dolgotrajnejši socialni problemi so predvsem dolgotrajna brezposelnost staršev, nesreče in podobne okoliščine, samohranilstvo ipd.
Dolgotrajnejši socialni problemi in druge specifike v družini se kot podlaga za odločitev o dodelitvi in višini subvencije upoštevajo samo v primeru, ko je zaradi letih izkazan bistveno slabši socialni položaj družine in ko dohodki družine ne presegajo povprečne mesečne bruto plače na zaposleno osebo v Republiki Sloveniji za zadnje tri mesece pred oddajo vloge za subvencioniranje šolske prehrane.
7. Kot druge specifike v družini se štejejo tudi trenutna materialna stiska, otroci brez

državljanstva, družina z večjim številom nepreskrbljenih, smrt v družini, prometna nesreča, ipd.

Upravičenci morajo izkazati slabši socialni položaj družine po vsaj enem kriteriju. Dohodki iz tega člena, ki so podlaga za odločitev o subvencioniranju šolske prehrane učencev, se seštevajo.

V.

V izjemnih primerih lahko ravnateljica na pisno obrazložen predlog šolske svetovalne službe posameznemu učencu določi subvencijo do:

- ✓ polne cene za šolsko malico,
- ✓ polovične ali polne cene za šolsko kosilo,
- ✓ v kolikor jo zaradi slabega socialnega položaja družine starši oziroma zakoniti zastopnik učenca ne bi mogli plačati.

Uveljavljanje pravice do subvencije

VI.

Starši pravico do subvencionirane šolske prehrane uveljavljajo prostovoljno na podlagi pisne vloge, ki jo dvignejo pri socialni delavki na šoli.

Vlogi za dodelitev sredstev za subvencioniranje malice se zaradi hitrejšega postopka lahko priložijo naslednji dokumenti:

- ✓ potrdilo delodajalca o višini bruto plače za pretekle tri mesece pred oddajo vloge,
- ✓ potrdilo o višini preživitnine, ki ga izda pristojni center za socialno delo, v kolikor je kateri od družinskih članov do preživitnine upravičen,
- ✓ odločbo o denarni socialni pomoči po predpisih o socialnem varstvu, izdano s strani pristojnega centra za socialno delo, v kolikor družina prejema denarno socialno pomoč,
- ✓ odločbo o višini otroškega dodatka, izdano s strani pristojnega centra za socialno delo, v kolikor družina prejema otroški dodatek,
- ✓ potrdilo o brezposelnosti in potrdilo o višini denarnega nadomestila za čas

brezposelnosti, izdano s strani Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, v kolikor je kateri od staršev brezposelna oseba ali izjava starša, ki ni zaposlen, da je brez lastnih dohodkov, ki bi vplivali na dohodke in socialno stanje družine,

- ✓ potrdilo o zdravstvenem stanju, izdano s strani osebnega zdravnika ali zdravniške komisije, v kolikor gre za dolgotrajnejšo bolezen v družini,
- ✓ pisno mnenje o socialnem stanju v družini v razgovoru s socialno delavko na šoli, v kolikor gre za dolgotrajnejši socialni problem in drugo specifiko v družini.

Postopek dodelitve ali zavrnitve upravičenosti do subvencije

VII.

O vlogi odloča ravnateljica šole ali od njega pisno pooblaščen oseb po predhodno pridobljenem predlogu šolske svetovalne službe.

Ravnateljica na podlagi sprejetih kriterijev za dodelitev sredstev za subvencioniranje šolske prehrane in predloga šolske svetovalne službe oceni vloge staršev, uskladi potrebe šole na nivoju občine ter odloči o upravičenosti učenca do višine subvencionirane šolske prehrane.

Višina pomoči učencem bo dodeljena glede na število upravičencev in obseg sredstev.

Ravnateljica lahko pozove vložnika, da dopolni ali dodatno obrazloži vlogo.

Obveščanje staršev

VIII.

Šola staršem vroči odločbo ravnateljice z obrazložitvijo o upravičenosti ali neupravičenosti učenca do subvencionirane šolske prehrane in o višini subvencije.

Varstvo pravic

IX.

Starši učenca ali zakoniti skrbniki učenca lahko podajo pisno pritožbo v roku 8 (osem) dni po prejemu odločbe v zvezi z višino subvencije ali zavrnitvi vloge za subvencijo šolske prehrane.

O pritožbi v zvezi z uresničevanjem pravic učenca o višini subvencije ali zavrnitvi vloge odloča petčlanska pritožbena komisija, ki jo imenuje predsednik/ca sveta šole izmed imenovanih članov pritožbene komisije.

Pritožbena komisija odloča z večino glasov vseh članov. Pri odločanju morajo biti prisotni vsi člani komisije. O pritožbi odloči komisija v roku 20 (dvajset) dni od dneva prejema pritožbe. Odločitev pritožbene komisije je dokončna.

Uporaba in veljavnost kriterijev

X.

Kriteriji o subvencioniranju prehrane učencev se uporabljajo skupaj s Pravilnikom o subvencioniranju šolske prehrane učencev v osnovnih šolah.

Z dnem, ko pričnejo veljati ti kriteriji, prenehajo veljati kriteriji, sprejeti dne septembra 2004.

Ti kriteriji in postopek pričnejo veljati z dnem sprejema na svetu šole in se uporabljajo od začetka šolskega leta 2008/09 dalje.

Predsednik/ca sveta šole

Priloga 2

VLOGA ZA DODELITEV REGRESIRANE ŠOLSKE PREHRANE Za šolsko leto 2007/2008

Ime in priimek matere (očeta): _____

Naslov bivališča: _____

Telefonska številka, na kateri so starši dosegljivi tudi v dopoldanskem času: _____

Vlogo vlagam za otroke:

1. _____ razred _____
2. _____ razred _____
3. _____ razred _____

Podatki o ostalih družinskih članih:

Ime in priimek staršev	Zaposlen DA/NE

Ime in priimek ostalih nepreskrbljenih otrok	Status (predšolski, dijak, študent)

Posebnosti v družini:

K vlogi prilagam (ustrezno podčrtajte oz. dopišite):

- kopija zadnje odločbe o otroškem dodatku
- kopija odločbe Centra za socialno delo o prejemanju denarne socialne pomoči (če jo imajo)
- druga dokazila
- _____

Vlogo z dokazili je potrebno oddati do 21. 9. 2007! Vlog oddanih po tem datumu in vlog brez dokazil ne bomo upoštevali.

Starši pravico do regresa uveljavljajo prostovoljno. Za ugotavljanje upravičenosti do regresirane prehrane morajo starši poleg vloge posredovati tudi določene osebne podatke.

IZJAVLJAM, da se strinjam s takim načinom zbiranja podatkov in sem seznanjen z namenom zbiranja podatkov.

Kraj in datum: _____

Podpis staršev: _____

Priloga 3

Jedilnik

PONEDELJEK

zajtrk:

dop. malica:

kosilo:

pop. malica:

04.05.2009

skuta s podloženim sadjem, polbeli kruh

sok, hamburger z zeleno solato, ketchup

korenčkova juha, ravioli z gobovo omako, zelena solata s paradižnikom

alpsko mleko, čajni rogljiček

TOREK

zajtrk:

dop. malica:

kosilo:

pop. malica:

05.05.2009

čaj, graham kruh, maslo, marmelada

sadni / navadni kefir, makova pletenka

spomladanska juha, kotlet v naravni omaki, svaljki, rdeči radič z endivijo

pomaranča, grisini

SREDA

zajtrk:

dop. malica:

kosilo:

pop. malica:

06.05.2009

mlečni močnik s čokoladnim posipom

čaj, sirova štručka s šunko

golaževa juha, jabolčna pita, sok

melona, banana

ČETRTEK

zajtrk:

dop. malica:

kosilo:

pop. malica:

07.05.2009

čaj, polbeli kruh, puranja prsa v ovitku

mleko / kakav, čokoladni polž

kremna juha s proseno kašo, telečja pečenka, mladi krompir s peteršiljem, zelena solata s koruzo

sadna rezina, jabolko

PETEK

zajtrk:

dop. malica:

kosilo:

pop. malica:

08.05.2009

kakav, sirova štručka

bela kava, ciabata, margarina Becel, med

bučkina kremna juha, špageti z bolonsko omako, parmezan, paradižnikova solata s čičeriko

mešano sadje

Jedilnik

zajtrk:
dop. malica:
kosilo:
pop. malica:

11.05.2009

mleko/ kakav, čajni rogljič
čaj, graham kruh, topljeni sir, rezina sveže paprike
milijon juha, pečen piščanec, mlinci, pesa v solati
jabolko, črna mini zemlja

TOREK

zajtrk:
dop. malica:
kosilo:

12.05.2009

čaj, polbeli kruh, pašteta Argeta
skuta s podloženim sadjem, koruzna zemlja
brokoli juha s fritati, mesne kroglice v paradižnikovi omaki, pire
krompir, zelena solata
kivi, banana

SREDA

zajtrk:
dop. malica:
kosilo:
pop. malica:

13.05.2009

mleko/kakav, koruzni kosmiči
čaj, polbeli kruh, puranja prsa v ovitku, sir, kisla kumarica
mesno zelenjavna enolončnica, kruh (po želji), muffini, sok
sadni jogurt, polbeli kruh

ČETRTEK

zajtrk:
dop. malica:
kosilo:

14.05.2009

čaj, črni kruh, medeni namaz
bio čokoladno mleko, mlečna štručka
bistra juha z zvezdicami, rižota z zelenjavo in telečjim mesom /
rižota z morskimi sadeži, stročji fižol v solati
sok, mlečni rogljiček

PETEK

zajtrk:
dop. malica:
kosilo:
pop. malica:

15.05.2009

čaj, kruh, sir Jošt
bela kava, kruh z ovsenimi kosmiči, zelenjavno – mesni namaz
grahova juha z zdrobovimi cmočki, ribje palčke,
kumarična solata s krompirjem, melona
mešano sadje